

הרחק מאור הזרקורים ומשאון התקשורת, בצל הקולגות

המיוחצ'נים מ"בצלם", פועל בשקט המוקד להגנת הפרט

נציב הקבילות של הציבור הפלסטיני. מה שהחל ב'88' כאוסף

של מתנדבים הפך, חמש שנים ו-5,320 תלונות אחר כך,

ליחידת עילית הממטירה על השלטונות פניות, טענות ועתירות

עדן ההכרחי. מזרר יושבת אשה מכוגרת בלוש מסורתי, ממתינה בסבלנות עד שהכחור ברלפק הקבלה יסיים לגבות את ערותו של הצעיר היר שב מולו.

הטלפון מצלצל והפקס לא מפסיק לזמזם. עובדי המשרד מתרוצצים אל מכונת הצילום וממנה כשבידיהם תיקי קרטון עמוסי ניירת. בתוך כל ההמולה הבוקעת מהרחוב ומחדרי המסרד, מעל שולחן עמוס, שולטת בעניינים ביד רמה ובקול צרוד דליה קרשטיין, מנהלת המוקד להגנת הפרט זה כשלוש שנים. עלא חטיב, המנהל את המוקד במשותף עם קרשטיין והאחראי על גביית הערויות והתלונות מפלסטינים, ניגש אל שולחיה רדני להתיעץ

לגבי אחר התיקים. בקומה השניה, מול מסך המחשב, שוקרת רותם, מעובדות המוקד, על תרגום ממצאים חרשים שהביאה לובניה, רכות שטה. בשולחן סמוך מנסחים יוסי וחסן טיוסת מכתב לפרקליטות הצבאית. המוקד להגנת הפרט, שנוסד ב'1988 על ידי

חיים ריבלין

בעור יוהר באר ובאסם עיר מבצלם, סמלי אינתיפארה נוצצים, ישבו על קרואסונים קטנים בבית אגרון וחילקו את הרו"ח האחרון על משתפי הפעולה בשטחים, המשיך המוקד להגנת הפרט לעבוד כרגיל. אולי זה השם הקליט, או סתם הערך המוסף היחצ'ני שמביא איתו רדי צוקר, אבל העובדה היא שכשמקללים את תוקעיו הסכיך בגב האומה מתכוונים לבצלם, ולא לקולגות. הלא מתוקשרים מרחוב צאלח אדין.

בין נקום מושכם של בית המשפט המחוזי ומשרד המשפטים להגות פלאפל קטנה ובית רפוס הומה, מעל אולם קולנוע נטוש שקי-רותי החיצוניים עמוסי סיסמאות לאומניות, שוכן לו משרד מעוצב ומאובזר בקפידה. אולם ההמתנה מקושט בכרזות העוסקות בזכויות האי דם ובתמונת ילדים פלסטינים, לצד מכל מי

לחץ בנג"ץ - השירותים של מנהלים מאחורי הסדרונים למתן אישורי יציאה ער מר על פי רוב השב"כ, וגם כוחות ון היו למוקד הגלגלות לא מעטות. במקרה-אחד הוזהרה אשה מהגשד-כשאישור היציאה כבר כרידה וזומנה לראיון במגרש הרוסים, בו הוצע לה לשתף פעולה תמורת האישור, היא סירבה ומתנה למוקד. לאחר 17 יום קיבלה ממשרד הפנים אישור בלתי מוגבל. מתוך 2,943 פניות בנושאים של אישורי יציאה, רשימות כיסוף, איחוד משפחות ופניות מינהליות אחרות, טיפל המוקד בהצלחה בכ-1,900.

הל שינוי כלשהו בעקבות המסך בשלטון והסכמי השלום?

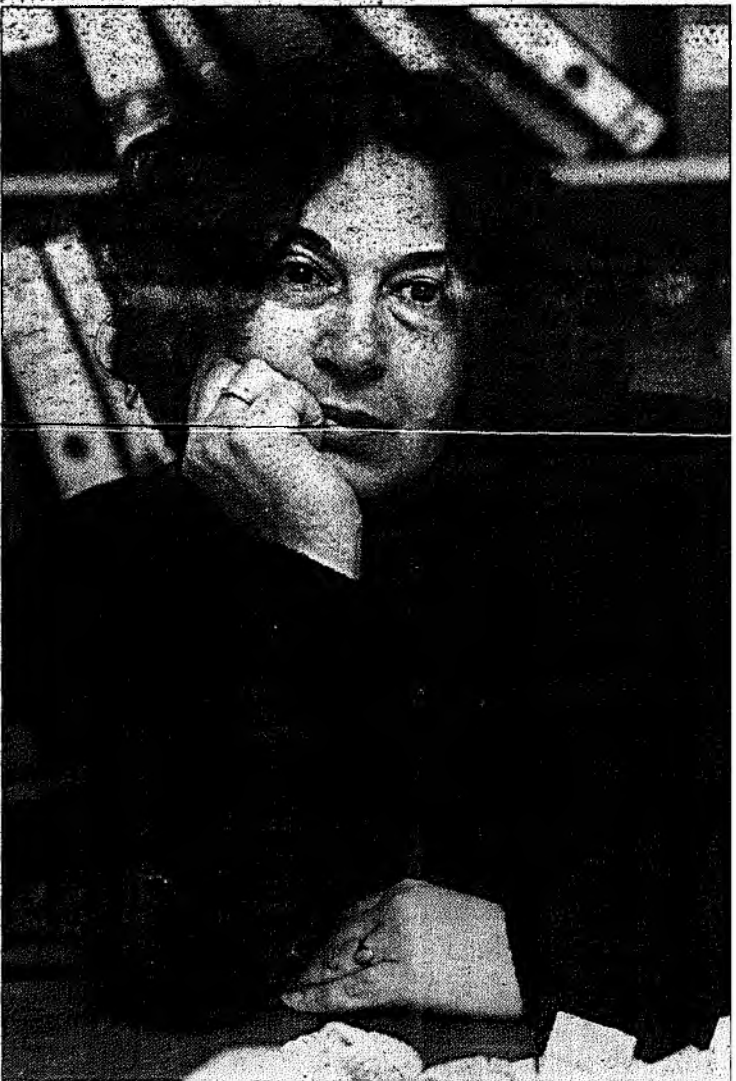
לא ניתן להצביע על כל שינוי, למעט אתן מתוות של רבין, שכאן בעקבות לחץ בנג"ץ.

מה טיב יהיה העבודה שלכם עם שאר הארגונים לזכויות האדם?

המוקד יום את הקמתה של קואליציה הכוללת את בצלם, את האגודה לזכויות האזרח, את קבוצת הנשים לזכויות האדם, את המרכז לאינדיבידואליזם, את ארגונינו. אנחנו ננופגשים אחת לחודש, מחליפים מידע ומכריזים החלטות ודרכי פעולה. עובדי-השטח של הארגונים השונים מעבירים אלינו תלונות, ומגיעים למקום מקור הקשר המיידים עם מי שאינו מסוגל להגיע אלינו בגלל הסגר. החלטנו גם לציאת במאבק משותף במסרה לפתוח תיקים ישנים שהלכו לאיבוד, שטרם נענו או שהמקוריים בהם לא אותרו.

רו"ח בצלם האחרון שכך קצת את חובת האיחוד של ארגוני זכויות האדם. הטענה העיקרית היתה שבצלם מתחשב בנושא רצח משתפיע פעולה, אך קרשטיין נמנעת מלהסגיר את דעתה האישית. "העמדתנו לרשות בצלם את כל התיקים הרלוונטיים", היא אומרת. "אנחנו רוצים את עצמנו כמי שמפקדים על הטיפול בפרט, בניגוד לבצלם, שעוסק בתיעוד "מתקד". עו"ד אנדרה רוזנטל, המגיש את רוב העתירות לבג"ץ מטעם המוסד אך אינו עובד המוסד ואינו מייצג את עמדותיו, זיהר פחות: "שיוציאו רוח על הרג ילדים פלסטינים על ידי צה"ל. זה יותר חשוב".

למוקד הגיעו תלונות רבות נגד משתפי פעולה. האחרונה מתארת מרחץ דמים בכפר באזור ג'נין. תושב בשם אבו עלי. תאופיק התלונן כי בחודש דצמבר האחרון עברה בכפר רגוד שני דה של כלי רכב בדרכם להתנגד, כשהם צופרים בקצב. בחוד מהכפר ניקש מנהגי השירדה שיפ

קרשטיין. צה"ל לא נתב

צילום: רוע מנו

מיקו-את רועש, ותגובה, תהווה, אחר, להגלים משתף פעולה, מוכר, מכת-אקרה, צפניה במהלך העתירות נפצעו ארבעה מתושבי הכפר מידיות ושניים ממכת. נסיון להגיש תלונה למשטרה נדחה. בסענת, שונות, ולבסוף, נתבקש המוקד להתערב.

איפה כאן הפגיעה בזכויות האדם? איך מדובר במספרים? ביול בין תושבים?

קרשטיין: גם אם במקרה זה ובדומים לו העיסמת מתחיל בעניין פעוט - סכסוך נהגים, למשל - הר"ש שכאשר הצדדים משתמש בנשק שנתנו לו הרשויות, זה חורג מסמור תושבים רגיל.

איך אתם יודעים שמדובר באמת באדם שנחנה מחסות השלטונות? מספיק תושבים בשטחים מחזיקים נשק.

כשאדם שולף אקרה, לאור יום ואפילו לא מנסה להמריד את וותנו, די כדור שמדובר במשתף פעולה. מעבר לזה, עוד כשלב עיקרי התלונה אנחנו מנסים לברר אם אכן מדובר במשתף פעולה.

יש פניות בהן לא תספלו פניות של מישהו פעולה, למשל?

חטיבה אל המוקד הגיע לא מומן תושב עזה והציג תעודת סיוען של כוחות הבטחון. הר"ש שיות רחו את בקשתו לצאת לירדן, כבדיקה שערכנו התברר שסיוען מוכר במשתף פעולה. הנושא הועלה בישיבת הצוות, אך כטרם הספקנו להזמין אותו לתחקיר נוסף הוא התקשר ומי סר שהחליט לפנות לעו"ד פרטי. ייתכן שהיה פה תרגיל ומדובר כמשתל, אבל אנחנו נספלו בכל מי שהמסמל פגע בזכויות, גם במשתפי פעולה שנתנו. המוקד מספלו בימים אלה בתיק נוסף של סיוען, שאיבד את תעודת הוזהות שלו. הוא מתגורר בתל אביב עם בחורה יהודיה, וחר"ש לחזור לכפר כדי להוציא תעודת זהות.

איך פה נסיון מצד משתף הפעולה לקבל הכשר באמצעות פניה למוקד?

לא פונים אלינו כדי שנוציא תעודת יושר. אנחנו ישראלים ואין בפניה אלינו-משום איי שור קבלה לחברה המלטינית.

עלא חטיב, ישראלי תושב המשולש, מתנגס בטרמינולוגיה צברית. הוא הגיע למוקד כמתני דכ במהלך לימודיו לתואר שני בגנטיקה, כשהיה חבר בוועד הסטודנטים הערבים בארץ גיברטיסה העברית. "יש סיפוק רכ בעבודה, כי מתוצאות נראות בשטח", הוא אומר. "אבל כתי קים מסוימים, בנושא אלימות למשל, יש גם הרכה תסכול. מדי יום אני שומע מהמתלוננים את המתנג הערבי, 'אם השופט הוא האויב שלך, או למי אתה פונה'".

קבועים, מחציתם כשכר. הפעילות ממומנת כע" ורת תרומות של יהודים עשירים מחו"ל כסיוע הקרן החדשה לישראל. אלה מממנים גם את אחזקתו והפעלתו של המשרד, עלות שתגיע השנה ל-340 אלף דולר.

עשרות עתירות לבג"ץ ומאות תלונות לגר מים ממסריים הפכו את המוקד להגנת הפרט לגורם דומיננטי בכל הקשור לטיפול בזכויות הפרט של פלסטינים. אך בעוד הר"חות של בעלים וזכים לסיקור תקשורתי נרחב, פועלים אנשי המוקד הרחק מאורם המלמח של ורקרי התקשורת ודעת הקהל הישראלית. כשנשאל השבוע המשפטן משה נגבי, המכיר מקרוב את הארגונים לזכויות האדם, לגבי פעילות המוקד, ידע רק להשיב שהגוף זכה בפרס אמיל גריני צווייג לזכויות האזרח. פעולתו המשפטית העניפה של המוקד לא מוכרת לנגבי, וגם לא לרבים אחרים המקורבים לנושא. מי שמכיר היטב את המוקד הם רוקא גופי השלטון - מחלקת הבי"צים, פרקליטות המדינה, הפרקליטות הצבאיות, דוברי צה"ל ומשרד המשפטים - המנהלים עמו מגע יומיומי.

בתשע שנות פעילותו טיפל המוקד ב-5,320 תלונות פרטניות בנושאים שונים: איחוד משפחות ורשימות ביקור, אישורי יציאה וכניסה לארץ, אישורי תנועה ואלמות שוטרים, היי לים ומתנחלים. בכל הקשור לאלמות מתנחלים, יש במוקד ביקורת נוקבת על ררך הטיפול של המשטרה ושל הצבא. "קיבלנו, למשל, תלונה על מתנחל שירה במשך שבועיים בקולטי שמש כאל-כידה", מספרת קרשטיין. "על פי לחיות היהודי של הרבב עלינו על ותר תלו של מתנחל בשם ברוך מפסגות. העברנו את העלונה למשטרה ולאחר מספר חודשים נסגר התיק בנימוק: 'העבריינו לא נודע'. ודרכה מהתי

תגובת דובר צה"ל: כל תלונה נבדקת במהירות וביעילות

עם פרוץ האינתיפאדה רצו התלונות מטעם תושבי השטחים, אם באופן עצמאי ואם באמצעות האגודות לזכויות האדם, כיצד המוקד להגנת הפרט, מציאת וזיכרון בעיה בבידור וזרלן של התלונות האינתיפאדה נושנות. בעקבות זאת נמשך בצמחה וי פרקליט סיפור מרכז עם נציגי המוקד להגנת הפרט, במסגרת לפעל בכל התלונות שהגיש המוקד עד אומר תאריך. בחלק מהתלונות זוכה הפרקליט על חקירה למרות הזמן שהלך ובהלכן האחד לא נפתחה חקירה. כל זאת ותר הפעלת שיקול דעת מעמיק ביותר לכל תלונה ותלונה ואופן הטיפול בה. כל תלונה של המוקד נבדקת במהירות ובקצביות הראויה ומסופרת על ידי הפרקליטות. החלטת הפרקליט ניתנת על יסוד חומר ראיתי המונה לפני במקום מסוממים מועברת התלונה לביקור קצינים בודקים, המתמנים על ידי מוקד מרכז ופועלים על פי פקודות הצבא וחוק השטחים הצבאי. קצינים הבדוקים שייכים למערך המרכז, והם בקיאים ומתמצאים בפקודות הצבא. אין משלבים במקורות קציני מילואים. לפני סיום תפקידה של סא"ל דולב כפרקליט פיקוד מרכז נערכה במשרדה פגישה עם אנשי המוקד, ולבנו כל התלונות שהיו בטיפול והנושאים סוככו.

חלקי גופי, כיבו על גופי סיגוריות בערות וסי מספו על ניילון שרוף. המתלונן אושפו למי שר המישה ימים, כשהוא טובל מפגיעות וכזריות בכל חלקי גופו. 28 תלונות רומת הגי' עו למוקד במהלך שנת '93, רובן עדיין פתוחות בשל טבת מצל המסורה.

המרות הזאת, למשל, לא נראית לך קצת מפורקת? לא קורה שתרשבים שפונים אליכם מנסים לטפל אשמה על מתנחלים?

קרשטיין: אין לי סיבה לחשוב שהמתלונן מנסה לרמות אותנו, וזאת גם הגישה שלנו כטיפול בתלונה. המתלונן מעיד בשבועה וגם ברור לו שהתלונה עוברת למשטרה, כך שאם יהיו חתיות מצד השוטרים הוא יזמן לחקירה נוספת. המתנחלים מחקים את שיטת העבודה של המסתערבים ויוצרים את הרושם כאילו מדובר בתקיפה מצד פלסטינים. יש לנו תיקים נוספים עם רוגמאות לשיטת עבודה כזאת.

הטיפול בתלונות תושבים על אלימות המשטרה, מצינת קרשטיין, "הפר יעיל והריו מאו שהוקמה המחלקה לחקירות שוטרים במש"ר המשפטים. ערד ערן שנדר, העומד בראש מח"ש, רציני ביותר, אולם כשהתיק מועבר מהמחלקה לבית הדין המשמעתי של המשטרה, עוברת לעתים שנה ויותר עד שמתקיים הדיון".

ככל הקשור לתלונות נגד חיילים, המצב אף חמור יותר. לפני כשנתיים, למשל, הגיש המר קי תלונה של תושב מזה ירושלים, לפיה כוח צה"ל השפיל אותו כשאלוף לנקות את כל הסימטאות מקירות הכפר עקב. כ-23 בנובמבר '93 הגיעה תגובת הפרקליטות הצבאית: "לאחר שבידנו את פשר אי קבלת חומר לשם בדיקת העניין הנדון, נתברר כי עקב אובדן החומר הרי לזונת לא נשלח אלינו תיק הבדיקה. כיום, נר כח חלוף הזמן, לא נראה כי יש מקום להורות

כיצד מתייחסת הפרקליטות הצבאית לתלונות? ההתייחסות לא רצינית. סא"ל דולב, מי שהיתה פרקליטת פיקוד מרכז, כלל לא פתחה בחקירה כתיקים שלנו. התשובה תמיד היתה שלא נמצא תיעוד לתלונות ולכן התיק נסגר. סא"ל פולטיס, פרקליט פיקוד מרכז הנוכחי, רציני יותר בכל מה שקשור לפתיחת חקירה, אך הסתבת נמשכת וזמן טיפול ממוצע בתלונה נע בין שנה חצי לשנתיים.

רליה קרשטיין, 41, אשה אנרגטית וחדת לשון, היתה פעילה שנים רבות בארגון נשים למען אסירות פוליטיות בירושלים. את רוב הקריירה שלה הקדישה לנושא זכויות האדם, ומאז שהיא עומדת בראש המוקד הצליחה לא פעם להשפיע על מערכת הבטחון. בשנת '92, למשל, הגישו המוקד והאגודה לזכויות האזרח עתירה לבג"ץ, בבקשה שיוציא צו ביניים שיאסור סור לגרש פלסטינים שהגיעו לארץ במסגרת איחוד משפחות ושביקשו להישאר מעבר לשלושת החודשים שהקציבו להם השלטונות. ימים ספורים לפני הדיון בבג"ץ הכריז ראש הממשלה על מתווה, לפיה יורשו אלף פלסטיני שם שבאו מירדן להישאר בשטחים לתקופה של ששה חודשים. ההחלטה גררה תגובות נועזות בימין, שראה בה כניעה.

"אני רואה במתווה נצחון ברור של המוקד, שבא בעקבות לחץ שהפעלנו בבג"ץ ודוח" שה" צאנו על הנושא", אומרת קרשטיין. "אבל יש מקום למחוות נוספות, ואנחנו לא נרפה מהלחץ". לפי האומרים, כ-70 אלף איש אכרו את זכותם לגד כנתיים ולהתאחד עם משפחה תיהם לאחר שעזבו את השטחים. הם יכולים לבוא מרי פעם כמבקרים, אך המשל מאלץ אותם לשוב לירדן בתום תקופה קצובה. כיום

דלית קרשטיין מנהלת המוקד: "מרבית התיקים מתחילת האינתיפאדה נסגרים משום שלדברי הפרקליטות החיילים המעורבים שוחררו או שהחומר אבד. גם היום מתקבלות תשובות כאלה, גם אם התלונה חדשה יחסית ומרבית המעורבים נמצאים בידנו"

דובר צה"ל: "פרקליט פיקוד המרכז הורה על חקירת חלק מהתלונות השטות, למרות הזמן שחלף; בחלקן האחר לא נפתחה חקירה, לאחר הפעלת שיקול דעת מעמיק. כל תלונה של המוקד נבדקת במהירות ובקצביות הראוי ומסופרת על ידי הפרקליטות"

צוות עובדי המוקד. ביקורת נוקבת על דרך הטיפול של המשטרה והצבא

מטפל המוקד בכ-1,400 תיקים בנושא זה, ובק רוב ייצא דוח המסקם את פעילותו בתחום. מחווה נוספת של רבין באה גם היא בעקבות עתירה לבג"ץ שהגיש המוקד, בדרישה לשנות את ההגנה הגורפת לפיה כל זכר בקבוצת הגיל 16-35 יהיה רשאי לצאת לירדן רק לתקופה ממוכנת, מתשעה חודשים ועד שלוש שנים. "זוהי מדיניות של הגליה מרצון", אומרת קרשטיין. "היריעה שאין באפשרותו של מי שקיבל היתר יציאה לשוב אלא רק לאחר תקר שהחומר אבד. גם היום מתקבלות תשובות כאלה, גם אם התלונה חדשה יחסית ופרטי המ עורבים נמצאים בידנו". בנוגע לתלונות על גניבה מצד חיילים, המצב שונה לחלוטין. במקר רים אלו החקירה נפתחת במהירות וכל המעורר בים מאותרים ונענשים. "זה לא צבא גונב", מעידה קרשטיין בסרקאס.

בכל יתר המקרים לא שותפים בחקירה? החקירות מנהלות על ידי קצין בודק במילואים, שאינו משפכן ושאנו בקיא לחלר סין בנושא. מהמקרים הבודדים בהם תחקר אות' נו קצין בודק, ניתן היה ללמד שאין לו מושג וחיצי מושג בתמר.

על בריקה מורש. עמכם הסליחה". בשנת '91, במגישה עם טגן הפרקליטי הצבי אי תראשי ופרקליט פיקוד מרכז, הוצע למוקד ליישר קו ולוותר על תיקים שלא נמצא תיעוד לגביהם. קרשטיין: "מרבית התיקים מתחילת האינתיפאדה נסגרים, משום שלדברי הפרקליט טוט החיילים המעורבים בתלונה שוחררו או שהחומר אבד. גם היום מתקבלות תשובות כאלה, גם אם התלונה חדשה יחסית ופרטי המ עורבים נמצאים בידנו". בנוגע לתלונות על גניבה מצד חיילים, המצב שונה לחלוטין. במקר רים אלו החקירה נפתחת במהירות וכל המעורר בים מאותרים ונענשים. "זה לא צבא גונב", מעידה קרשטיין בסרקאס.

בעילי זכויות האדם: המוקד להגנת הפרט - גוף חשוב

והיה באר, מנכ"ל בצלמו המוקד להגנת הפרט הוא גוף חשוב מאוד שכמעט אי אפשר להימין את המציאות בלעדיו. המוקד פועל בתוך ואקום מסוים, שבו ארגונים לזכויות האדם לא יכולים להתמקד. כטיפול בתלונות פיסגות, מביעות אלינו מאת התלונות מצד תושבי הארץ וזכויות מפרים למוקד". ערד אנדרה רונסל, "אני פועל בדרכי כר" להצבי את המוקד על המפה יבתי שהמוקד נוגדה כעוד ציבורי מעטה יוקרתי ששאר בים רק באגודה לזכויות האזרח. מה שאפשר להפוך את העתירות המסוימות לעשירות".

קים שהגשנו לטיפול המשטרה בנושא אלימות מתנחלים נסגרו בתידיח העלוב הזה". נושא נוסף בו מספל המוקד הוא איתור כלואים. בשנת '89 הוגשה עתירה לבג"ץ על ידי האגודה לזכויות האזרח והמוקד, שביקשה לחייב את מערכת הבטחון לאפשר לבני משפחה של כלואים פלסטינים לקבל מידע על מקום מעצדם. יומיים לפני מועד הדיון בעתירה הכ ריוו כמערכת הבטחון על שינוי בנהלי הריחוק למשפחות. מאו מקיים המוקד קשר יומיומי עם רשויות הצבא בנוגע לבקשות לאיתור כלואים כמתקני הכליאה השונים.

בזרש דצמבר האחרון התלונן במוקד תושב קלנדיה, בעל תנות למכר עופות, כי חרש לפני כן נחטף ועונה על ידי יהודים. תלונתו למוקד נבעה מטיפול אטי של המשטרה, שחוק ריה טענה שהיא מסקר. בעדות שבועה שמסר לעודת הדיון של המוקד, תגריד ג'שאן, נאמר בין היתר: "הם הושיבו אותי על אבן התחילו להכות בי כשרשדאות ברזל. הם חכו אותי בכל